

Evankelisluterilainen uskonto 17.9.2020

Alustavat hyvän vastauksen piirteet 17.9.2020

Tässä tiedostossa oleva taulukko (sivulla 4) ei välttämättä ole täysin saavutettava esimerkiksi ruudunlukuohjelman käyttäjille.

Alustavat hyvän vastauksen piirteet on suuntaa-antava kuvaus kokeen tehtäviin odotetuista vastauksista ja tarkoitettu ensisijaisesti tueksi alustavaa arvostelua varten. Alustavat hyvän vastauksen piirteet eivät välttämättä sisällä ja kuvaa tehtävien kaikkia hyväksytyjä vastauksia. Alustavat hyvän vastauksen piirteet eivät ole osa Ylioppilastutkintolautakunnan yleisissä määräyksissä ja ohjeissa tarkoitettua tietoa siitä, miten arvosteluperusteita on sovellettu yksittäisen kokelaan koesuoritukseen. Alustavat hyvän vastauksen piirteet eivät sido Ylioppilastutkintolautakuntaa lopullisen arvostelun perusteiden laadinnassa.

Uskonnonopetuksen keskeinen tehtävä on tukea opiskelijan uskonnollisen ja katsomuksellisen yleissivistyksen muodostumista. Evankelisluterilaisessa uskonnonopetuksessa perehdytään luterilaisuuteen ja muihin kristinuskon muotoihin, muihin uskontoihin sekä uskontoon ja uskonottomuuteen ilmiöinä. Uskontoja tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Uskonnon kokeessa on yhdeksän tehtävää, joista kokelaan tulee vastata viiteen. Koe on kaksiosainen. Osassa I on kuusi tehtävää. Kustakin tehtävästä saa 0–20 pistettä. Osassa II on kolme tehtävää, joista kustakin saa 0–30 pistettä. Osan I tehtävistä voi vastata kolmeen, neljään tai viiteen ja osan II tehtävistä korkeintaan kahteen. Kokeen maksimipistemäärä on 120. Sen saavuttaminen edellyttää, että kokelas vastaa kolmeen osan I tehtävään ja kahteen osan II tehtävään.

Koe sisältää luonteeltaan ja vaatimustasoltaan erilaisia tehtäviä. Osa tehtävistä edellyttää tiivistä ja lyhyttä vastaamista, osa puolestaan laajojen aihepiirien hallintaa ja esseemuotoista vastausta. Tehtävät voivat sisältää aineistoja, kuten tekstejä, kuvia, videoita, karttoja, diagrammeja, kaavioita ja tilastoja. Aineistojen tietoja tulee käyttää, soveltaa ja arvioida asianmukaisesti. Jos tehtävään kuuluu aineistoa, siihen on yleensä viitattava. Tehtäviin voi sisältyä merkkimäärärajoituksia, jolloin kyse on vastauksen suositeltavasta enimmäispituudesta. Siten merkkimäärän alittaminen ei vähennä pisteitä, mikäli vastauksen asiasisältö on riittävä ja ilmaisu selkeää. Huomattava merkkimäärän ylittäminen vähentää vastauksesta saatavaa pistemäärää kunkin tehtävän hyvän vastauksen piirteiden yhteydessä erikseen mainitulla tavalla.

Uskonnon kokeessa arvioidaan kokelaan tiedollista osaamista, tiedon käsittelyä ja vastauksen esitystapaa. Tiedollisen osaamisen osalta arvioidaan sitä, kuinka hyvin kokelas hallitsee uskonnon oppimäärän

asiasisällöt ja keskeisen uskontoja ja maailmankatsomuksia koskevan käsitteistön. Lisäksi arvioidaan sitä, miten vastauksen sisältö vastaa tehtävänantoa ja miten onnistuneesti vastaus on rajattu. Kaikissa tehtävissä arvioinnin lähtökohtana on se, että vastausten tulee noudattaa tehtävänantoa. Mikäli tehtävässä edellytetään esimerkiksi vertailua, tätä korostetaan myös arvioinnissa. Tietosisältöjen suuri määrä ei ole ansio, jos tiedot ovat tehtävänannon kannalta epäolennaisia. Asiavirheet ja käsitteiden virheellinen käyttö vähentävät vastauksen arvoa.

Tiedon käsittelyn osalta arvioidaan kokelaan taitoa esittää, analysoida, arvioida ja soveltaa uskontoja ja maailmankatsomuksia koskevaa tietoa. Huomiota kiinnitetään esitettyjen näkökohtien vakuuttavuuteen, perusteluihin ja asioiden problematisointiin. Onnistunut vastaus ilmentää uskontoja ja maailmankatsomuksia koskevien tietojen itsenäistä hallintaa, taitoa kehittää tietoa aiemmin omaksuttujen tietojen pohjalta sekä kykyä arvioida asioita analyttisesti monista eri näkökulmista. Lisäksi asiasisällöt, perustellut kannanotot ja mielipiteet on erotettu selkeästi toisistaan.

Esitystavan osalta arvioidaan vastauksen johdonmukaisuutta, eheyttä ja tyyllistä sujuvuutta. Vastauksessa arvostetaan sujuvaa ja huoliteltua suomenkielistä asiatekstiä. Samojen asioiden toistaminen sekä epäselvä tai sekava ilmaisutapa vähentävät vastauksen arvoa.

Tiedollisen osaamisen tarkemmat kriteerit esitetään kunkin tehtävän kohdalla erikseen. Hyvän vastauksen piirteissä kuvataan kaksi erillistä arvioinnin kiintopistettä: hyvä vastaus, jolla saa noin 50 prosenttia kokonaispistemäärästä, sekä kiitettävä vastaus, jolla saa noin 80 prosenttia kokonaispistemäärästä. Moniosaisten tehtävien pisteet määritetään osakohtaisesti, ellei tehtävässä ole erikseen muuta mainittu. Mikäli tehtävä koostuu tavanomaista useammista osioista, pisteityksestä annetaan erilliset ohjeet. Laajoissa esseetehtävissä hyvän vastauksen piirteet ovat aina vain suuntaa antavia. Ne sisältävät lähinnä lukio-opintoihin liittyviä keskeisiä näkökohtia, mutta niiden lisäksi kokelaiden vastaukset voivat sisältää muita olennaisia seikkoja.

Yleisesti ottaen tiedollisen osaamisen ääripäitä edustavat vastaukset, jotka eivät sisällä lainkaan aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja käsitteitä, ja vastaukset, jotka osoittavat aihealueen erinomaista hallintaa. Viimeksi mainituille tunnusomaista on esimerkiksi se, että käsitteitä on käytetty asiantuntevasti ja luontevasti ja vastauksessa esitetyt tiedot ovat monipuolisia ja täsmällisiä. Näiden ääripäiden väliin sijoittuu niin kutsuttu hyvä vastaus, joka sisältää joitakin aihealueen kannalta olennaisia asioita ja jossa käsitteiden käyttö ja määrittely on pääosin asianmukaista. Tällainen vastaus voi kuitenkin sisältää myös yksittäisiä asiavirheitä.

Tyypillisesti tiedollinen osaaminen, tiedon käsittely ja esitystapa kytkeytyvät vastauksissa toisiinsa, sillä aihekokonaisuuden kannalta olennaisten tietojen hahmottaminen, asianmukaisten käsitteiden käyttö, argumentaation johdonmukaisuus ja tyyllinen sujuvuus liittyvät yhteen. Alla esitetään erityisesti tiedon käsittelyä ja esitystapaa koskevat yleiset, suuntaa antavat kuvaukset, jotka havainnollistavat arviointiin vaikuttavia tekijöitä.

Heikot vastaukset ovat tyyliään sekavia ja rakenteeltaan jäsentymättömiä. Ne vastaavat tehtävänantoon vain osittain tai eivät lainkaan. Tällaisissa vastauksissa tehtävän aineistoa ei hyödynnetä eikä esitettyjä näkemyksiä perustella pätevästi. Pistemäärältään tällaiset vastaukset jäävät tyypillisesti alle neljäsosaan kokonaispistemäärästä.

Alle puoleen kokonaispistemäärästä jäävät myös sellaiset vastaukset, joissa on esitetty yksi tai useampi aihealueen kannalta olennainen asia ja käsite mutta jotka ovat rakenteeltaan jäsentymättömiä ja tyyliään sekavia. Tällaisiin vastauksiin voi sisältyä myös toistoa, liioittelua, epäuskottavia perusteluja ja luettelomaisuutta.

Hyvä vastaus on sellainen, jolla saa noin puolet kokonaispistemäärästä. Tällainen vastaus noudattaa pääosin tehtävänantoa, ja siinä esitetään useita aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja näkökulmia. Tehtävään kuuluvaa aineistoa on hyödynnetty joiltain osin, ja vastauksessa on merkkejä tiedon soveltamisesta ja kehittelystä. Vastauksessa on nähtävissä pyrkimys johdonmukaiseen rakenteeseen ja asioiden perustelemiseen. Vastaus saattaa kuitenkin olla paikoin jäsentymätön ja luettelomainen, ja perustelut voivat olla pintapuolisia.

Kiitettävä vastaus on sellainen, jolla saa noin 80 prosenttia kokonaispistemäärästä. Tällaisessa vastauksessa useat tehtävänannon kannalta olennaiset asiat ja näkökulmat on onnistuttu liittämään johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi. Vastaus on tehtävänannon mukainen ja kieliasultaan huoliteltu. Vastauksessa esitetyt perustelut ovat selkeitä ja monipuolisia, ja tietoa sovelletaan ja kehitellään uskottavasti.

Kaikkein korkeimpiin pistemääriin yltäville vastauksille on edellä mainittujen asioiden lisäksi tyypillistä se, että niistä ilmenee aihealueen syvälinen ymmärtäminen ja kyky liittää asiat laajempiin yhteyksiin. Tehtävään sisältyviä aineistoja on hyödynnetty oivaltavasti ja toisiinsa suhteuttaen. Vastaukset ovat perusteluiltaan vakuuttavia ja kokonaisuutena hyvin argumentoituja. Ne voivat sisältää myös kekseliäitä ja yllättäviäkin näkökulmia sekä avauksia vaihtoehtoihin lähestymistapoihin.

Uskonnon ylioppilaskokeen arviointi

Pistemäärät	alle 25 %	25–50 %	50 % hyvä vastaus	80 % kiitettävä vastaus	yli 80 %
Tiedollinen osaaminen: Arvioidaan opetussuunnitelman edellyttämän asiasisällön tuntemusta, käsitteiden asianmukaista ja täsmällistä käyttöä, sisällön ja tehtävänannon vastaavuutta sekä vastauksen rajausta.	Vastaus sisältää hyvin vähän tai se ei sisällä lainkaan aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja käsitteitä.	Vastauksessa on esitetty yksi tai useampi aihealueen kannalta olennainen asia ja käsite.	Vastaus sisältää useita aihealueen kannalta olennaisia asioita. Käsitteiden käyttö ja määrittely on pääosin asianmukaista. Vastaus voi sisältää myös yksittäisiä asiavirheitä (tarkemmat tehtäväkohtaiset kriteerit on esitetty hyvän vastauksen piirteissä).	Vastaus osoittaa aihealueen kiitettävää hallintaa. Käsitteitä on käytetty asiantuntevasti ja luontevasti, ja vastauksessa esitetyt tiedot ovat monipuolisia ja täsmällisiä (tarkemmat tehtäväkohtaiset kriteerit on esitetty hyvän vastauksen piirteissä).	Vastaus osoittaa aihealueen syvällistä ymmärtämistä ja kykyä liittää asiat laajempiin yhteyksiin.
Tiedon käsittely ja esitystapa: Arvioidaan kokelaan taitoa esittää, analysoida, arvioida ja soveltaa tietoa. Esitystapaa arvioidaan vastauksen johdonmukaisuuden, eheyden ja tyyllillisen sujuvuuden näkökulmista.	Vastaus on tyyliältään sekava ja rakenteeltaan jäsentymätön. Se vastaa tehtävänantoon vain osittain, tai se ei vastaa siihen lainkaan. Tehtävän aineistoa ei hyödynnetä eikä esitettyjä näkemyksiä perustella pätevästi.	Vastaus on rakenteeltaan jäsentymätön ja tyyliältään sekava. Se voi sisältää toistoa, liioittelua, epäuskottavia perusteluita ja luettelomaisuutta.	Vastaus noudattaa pääosin tehtävänantoa. Siinä on esitetty useita aihealueen kannalta olennaisia tietoja ja näkökulmia. Tehtävän aineistoa on hyödynnetty joiltain osin, ja vastauksessa on merkkejä tiedon soveltamisesta ja kehittelystä. Vastauksesta näkyy pyrkimys johdonmukaiseen rakenteeseen ja asioiden perustelemiseen, mutta se voi olla paikoin jäsentymätön ja luettelomainen. Perustelut voivat olla pintapuolisia.	Vastauksessa useat tehtävänannon kannalta olennaiset asiat ja näkökulmat on liitetty johdonmukaisesti kokonaisuudeksi. Vastaus on tehtävänannon mukainen ja kieliänsä huoliteltu. Esitetyt perustelut ovat selkeitä ja monipuolisia. Tietoa sovelletaan ja kehitellään uskottavasti.	Vastauksessa tehtävän aineistoja on hyödynnetty oivaltavasti ja toisiinsa suhteuttaen. Perustelut ovat vakuuttavia ja hyvin argumentoituja. Vastaus voi sisältää kekseliäitäkin näkökulmia ja avauksia vaihtoehtoisin lähestymistapoihin.

Osa I: 20 pisteen tehtävät

1. Väittämiä uskonnoista (20 p.)

Uskonnon tutkimuksen käsitteitä

1.1. Synkretismillä tarkoitetaan moniarvoista yhteiskuntaa, jossa eri uskonnot elävät rinnakkain. (1 p.)

(monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.2. Sekularisaatio tarkoittaa maallistumista eli uskonnon merkityksen vähenemistä. (1 p.)

(monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.3. Uskontotieteessä myyttillä tarkoitetaan mitä tahansa kertomusta, joka ei ole totta. (1 p.)

(monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.4. Negatiiviseen uskonnonvapauteen kuuluu oikeus olla harjoittamatta uskontoa. (1 p.)

(monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.5. Tabu on pyhän vastakohta. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

Uskontojen etiikka

1.6. Kymmenen käskyä ovat tärkeitä sääntöjä juutalaisuudessa. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)

- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.7. Almuveron maksaminen on islamissa uskonnollinen velvollisuus. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.8. Taolaisuudessa ihmisten välisiä suhteita säätelevät niin kutsutut viisi suhdetta. (1 p.)

(monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.9. Jainalaisuus opettaa kunnioittamaan kaikkea elävää. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.10. Luterilaisessa etiikassa korostetaan järjen ja omantunnon roolia eettisten valintojen tekemisessä. (1 p.)

(monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

Uudet uskonnolliset liikkeet

1.11. Teosofia on 1800-luvulla syntynyt uskonnollinen liike, joka on saanut vaikutteita Intian uskonnoista.

(1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.12. Bahá'í-uskon tausta on islamilaisessa perinteessä. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.13. Yhdistymiskirkon eli moonilaisuuden opeissa on vaikutteita useista eri maailmanuskonnoista. (1 p.)
(monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.14. Rastafarismi perustuu buddhalaisuuteen ja afrikkalaisiin luonnonuskontoihin. (1 p.)
(monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.15. Skientologian perustaja on yhdysvaltalainen tieteiskirjailija L. Ron Hubbard. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

Kirkkotieto

1.16. Katolinen kirkko on kannattajamäärältään suurin kristillinen kirkkokunta. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (1 p.)
- Väärin (-1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.17. Ortodoksisen kirkon maailmanlaajuinen johtaja on Moskovan patriarkka. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.18. Reformaatio tarkoittaa eri uskontojen piirteiden sekoittumista. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.19. Kristillinen mystiikka pyrkii uskonnon rationaaliseen selittämiseen. (1 p.) (monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

1.20. Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa ei ole toiminut naisia piispan virassa. (1 p.)

(monivalintavastaus)

- Oikein (-1 p.)
- Väärin (1 p.)
- En vastaa (0 p.)

2. Uskonnollista kuvastoa (20 p.)

Tehtävä koostuu neljästä osasta, jotka arvioidaan erikseen. Kustakin osasta voi saada enintään 5 pistettä. Vastauksissa arvioidaan sitä, osaako kokelas yhdistää kuvat oikeaan uskontoon, ja sitä, miten jäsentyneesti ja täsmällisesti hän esittelee kunkin kuvan keskushahmon merkitystä kyseisessä uskonnossa. Kuvan liittämistä oikeaan uskontoon saa yhden pisteen ja kuvassa olevan hahmon nimeämisestä saa yhden pisteen. Hahmon merkityksen esittelystä saa korkeintaan kolme pistettä (1 p. / olennainen asia). Vastauksen enimmäispituus kussakin kohdassa on 500 merkkiä. Ohjepituuden ylittäminen yli 100 merkillä vähentää pistemäärää kahdella pisteellä.

2.1. (5 p.)

Kuva liittyy hindulaisuuteen. Kuva esittää Ganeshaa (Ganeša). Norsupäisenä, ihmisvartaloisena ja useimmiten nelikäntisenä kuvattu (ks. kuva) Ganesha on yksi hindulaisuuden suosituimmista ja eniten palvotuista jumalista kaikkialla Intiassa. Hän on viisauden ja hyvän onnen jumala. Ganeshan puoleen käännytään aloitettaessa jotakin uutta ja esimerkiksi valmistauduttaessa matkalle tai koulun kokeisiin. Hindulaisen mytologian mukaan Ganesha on kahden jumalan, Shivan ja Parvatin, poika. Vastauksessa voidaan mainita myös muita Ganeshan merkitystä kuvaavia asioita.

2.2. (5 p.)

Kuva liittyy buddhalaisuuteen. Kuva esittää Gautama Buddhaa. Siddhartha Gautama on buddhalaisuuden keskeisten opetusten oivaltaja ja muotoilija. Hänen opetustensa pohjalta on syntynyt buddhalaisuus. Siddhartha Gautaman kerrotaan valaistuneen bodhipuun juurella mietiskellessään (ks. kuva), jolloin hänestä tuli valaistunut eli buddha. Valaistumisensa jälkeen Gautama Buddha opetti vuosikymmenten ajan muille oivaltamia asioita, kuten sen, miten elämän kiertokulusta on mahdollista vapautua. Gautama Buddha toimii esikuvana buddhalaisille. Vastauksessa voidaan mainita myös muita Gautama Buddhan merkitystä kuvaavia asioita.

2.3. (5 p.)

Kuva liittyy kristinuskoon. Kuva esittää Neitsyt Mariaa. Neitsyt Maria on Jeesuksen äiti. Uuden testamentin evankeliumien mukaan Maria tuli raskaaksi neitsyenä Pyhästä Hengestä ja synnytti Jumalan pojan,

Jeesuksen. Neitsyt Maria on kristinuskossa erittäin arvostettu. Ortodoksisessa ja katolisessa kirkossa häntä kunnioitetaan tärkeänä pyhänä tai pyhimyksenä. Neitsyt Maria kuvataan usein sinisessä viitassa, kuten myös kuvan ortodoksisessa ikonissa. Vastauksessa voidaan mainita myös muita Neitsyt Marian merkitystä kuvaavia asioita.

Neitsyt Marian voi liittää perustellusti islamiinkin, sillä hänestä kerrotaan myös Koraanissa. Mikäli vastaus perustuu tähän huomioon, täysiin pisteisiin vaaditaan kuitenkin maininta siitä, että aineistona oleva kuva edustaa kristillistä (ortodoksista) perinnettä.

2.4. (5 p.)

Kuva liittyy šintolaisuuteen. Kuva esittää Amaterasu Ōmikamia. Amaterasu on auringon jumalatar. Šintolaisen mytologian mukaan Japanin keisari polveutuu Amaterasusta. Amaterasu Ōmikamille omistettu pyhäkkö Isessä on Japanin valtiošinton tärkein pyhäkkö. Amaterasuun liittyy myytti siitä, miten jumalatar pakeni ja piiloutui luolaan ja vei auringonvalon mennessään. Amaterasu houkuteltiin luolasta tanssilla, naurulla ja peilillä, josta hän näki oman kuvansa. Vastauksessa voidaan mainita myös muita Amaterasu Ōmikamin merkitystä kuvaavia asioita.

3. Uskonnollisten tapojen vertailu (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, kuinka syvällisesti ja monipuolisesti kokelas vertailee seuraavien ajankohtien ja niihin liittyvien tapojen opillista ja rituaalista merkitystä: sapatit juutalaisuudessa, sunnuntai kristinuskossa ja perjantai islamissa.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas vertailee kyseisten ajankohtien viettoa vähintään kahdesta näkökulmasta. Vastaus sisältää huomioita kaikista kolmesta uskonnosta.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas vertailee kyseisten ajankohtien viettoa juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa syvällisesti ja monipuolisesti. Kiitettäviin pisteisiin päästääkseen kokelaan on vertailtava sekä opillisia että rituaalisia ulottuvuuksia. Uskontojen sisäisen moninaisuuden esiintuomista pidetään ansiona.

Kokelas voi vertailla kyseisiä ajankohtia esimerkiksi seuraavista näkökulmista:

- Uskonnolliset kertomukset: Sapatin vietto pohjautuu Tooran kertomuksiin (luominen, Egyptin orjuudesta vapautuminen, lain antaminen). Sunnuntai on Jeesuksen ylösnousemuksen päivä. Raamatun kertomuksia muistellaan sapatin ja sunnuntain rituaaleissa. Yksi Koraanin suurista on Perjantain suura, jossa määrätään perjantairukouksen vietosta.

- Lepopäivä: Sekä sapattia että sunnuntaita vietetään Jumalan määräämänä lepopäivänä. Sapatin ja sunnuntain vietto perustuu (osittain) Raamatun luomiskertomukseen, jonka mukaan Jumala lepäsi seitsemäntenä päivänä. Erityisesti juutalaisuudessa mutta myös kristinuskossa työn tekeminen lepopäivänä on perinteisesti kielletty. Sapattia pidetään juutalaisuuden tärkeimpänä juhlanä. Perjantai ei ole muslimeille lepopäivä. Islamin opin mukaan Jumala ei tarvitse lepoa.
- Ajankohta: Sapatti alkaa perjantaina auringonlaskusta ja päättyy lauantai-iltana auringonlaskuun. Kristinuskossa sunnuntai ja islamissa perjantai alkaa ja päättyy keskiyöllä.
- Kokoontuminen pyhäkössä: Kaikkiin kolmeen ajankohtaan liittyy kokoontuminen tai kokoontumisia pyhäkössä. Muslimeille perjantai merkitsee usein kokoontumista moskeijaan. Perjantain keskipäivän yhteisrukous on miehille uskonnollinen velvollisuus, naisille se on vapaaehtoinen. Sapatin aikana voi olla useita jumalanpalveluksia. Kristityille sunnuntain jumalanpalvelus on viikon tärkein kokoontuminen, ja monissa kristillisissä kirkkokunnissa sunnuntain jumalanpalvelus on ehtoollisjumalanpalvelus.
- Ruokailu: Sapattiatena on keskeinen rooli sapatin vietossa. Varhaisessa kristinuskossa yhteinen ruokailu oli merkittävä osa sunnuntain jumalanpalvelusta. Nykyään kristityt saattavat syödä yhdessä seurakunnan tiloissa tai perheen kesken tavallista juhlavammin.
- Uskontojen sisäinen moninaisuus: Kyseisten ajankohtien opillinen ja rituaalinen merkitys vaihtelee kunkin uskonnon sisällä. Ortodoksijuutalaiset ja erityisesti ultraortodoksit korostavat sapattia koskevien yksityiskohtaisten määräysten tarkkaa noudattamista enemmän kuin muut suuntaukset. Kristillisistä liikkeistä seitsemäntenä päivänä adventistit viettävät pyhäpäivää sapattina eli perjantain auringonlaskusta lauantain auringonlaskuun.

4. Kaksi rituaalia (20 p.)

Tehtävä koostuu kahdesta osasta, jotka arvioidaan erikseen. Kummastakin osasta voi saada enintään 10 pistettä. Vastauksissa arvioidaan sitä, osaako kokelas yhdistää videoilla näkyvät rituaalit oikeaan uskontoon, sekä sitä, kuinka jäsentyneesti ja täsmällisesti hän erittelee rituaalin sisältöä ja kulkua.

4.1. (10 p.)

Video 4. A liittyy šintolaisuuteen. Kyseessä on pyhäkkövierailu, jossa uhrataan kamille. Videolla näkyvä henkilö on maallikko, ja kyseessä on yksin suoritettava riitti. Videolla henkilö kulkee ensin pyhäkköön torii-porttien alta. Torii-portit erottavat pyhäkköalueen erilleen muusta alueesta. Tämän jälkeen henkilö suorittaa rituaalisen puhdistautumisen huuhtelemalla kädet ja suun tietyn kaavan mukaisesti. Sitten hän kävelee varsinaisen pyhäkkörakennuksen eteen. Sivulla on nähtävissä kettupatsaita, jotka edustavat Inari-kamia. Pyhäkön edessä henkilö hiljentyy ja kumartaa, ottaa esiin rahan, heittää sen pyhäkön sisällä olevaan

laatikkoon, herättää kamin huomion soittamalla kelloja, kumartaa uudelleen, taputtaa kahdesti ja kumartaa vielä kerran. Tämän jälkeen henkilö poistuu paikalta. Rituaalissa on kyse kiitollisuuden osoittamisesta tai kamin suojeluksen pyytämisestä.

Hyvässä vastauksessa (5 p.) kokelas liittää videon šintolaisuuteen sekä kuvailee lyhyesti rituaalista puhdistautumista ja uhrilahjan antamista.

Kiitettävässä vastauksessa (8 p.) kokelas liittää videon šintolaisuuteen ja erittelee rituaalin sisältöä ja kulkua jäsentyneesti ja täsmällisesti asianmukaisia käsitteitä käyttäen.

Mikäli kokelas liittää videon väärään uskontoon, mutta erittelee rituaalin sisältöä ansiokkaasti ja täsmällisesti asianmukaisia käsitteitä käyttäen, hän voi saada enintään 4 pistettä.

4.2. (10 p.)

Video 4. B liittyy hindulaisuuteen. Kyseessä on puja, jumalan (tässä tapauksessa Laksim/Lakšmin) palvontarituaali, joka suoritetaan kotialttarilla. Rituaali edustaa bhakti-perinnettä eli antaumuksellista palvontaa, jossa myös maallikot suorittavat palvontariittejä. Puja merkitsee kunnioituksen osoittamista. Rituaalin ensimmäisessä vaiheessa nainen hoitaa jumalpatsasta sekä valmistelee ja antaa uhrilahjoja (prasad). Uhreina on muun muassa vettä, kukkia, hedelmiä, makeisia, ruokia ja suitsukkeita. Rituaalin toisessa vaiheessa mies suorittaa aratin. Hän liikuttaa jumalpatsaan edessä öljytuikkua, jonka jumalan ajatellaan siunaavan. Mies ottaa siunauksen vastaan koskettamalla liekkiä ja silmiään. Rituaaliin kuuluu darshana (daršana) eli molemminpuolinen näkeminen: rituaalin suorittaja katsoo jumalaa ja jumala katsoo häntä.

Hyvässä vastauksessa (5 p.) kokelas liittää videon hindulaisuuteen sekä kuvailee lyhyesti uhrilahjojen antamista ja tulen merkitystä.

Kiitettävässä vastauksessa (8 p.) kokelas liittää videon hindulaisuuteen ja erittelee rituaalin sisältöä ja kulkua jäsentyneesti ja täsmällisesti asianmukaisia käsitteitä käyttäen.

Mikäli kokelas liittää videon väärään uskontoon, mutta erittelee rituaalin sisältöä ja kulkua ansiokkaasti ja täsmällisesti asianmukaisia käsitteitä käyttäen, hän voi saada enintään 4 pistettä.

5. Kopimismi (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten monipuolisesti kokelas erittelee aineiston 5. A pohjalta kopimismiin kuuluvia uskonnoille tyypillisiä piirteitä sekä seikkoja, jotka erottavat kopimismien perinteisistä uskonnoista.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas kuvailee vähintään kahta kopimismiin kuuluvaa uskonnoille tyypillistä piirrettä. Lisäksi hän pohtii vähintään kahdesta perustellusta näkökulmasta sitä, miten kopimismi eroaa perinteisistä uskonnoista.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas erittelee monipuolisesti kopimismiin kuuluvia uskonnoille tyypillisiä piirteitä ja pohtii syvällisesti sitä, miten kopimismi eroaa perinteisistä uskonnoista. Vastaus sisältää pohdintaa siitä, mitä uskonto on ja millaisia ovat niin kutsutut perinteiset uskonnot. Erityisansio on nostaa esiin se, että aineisto ei välttämättä kerro kaikkia kopimismiin uskonnollisena liikkeenä liittyviä puolia ja että liikkeeseen saattaa kuulua muitakin uskonnoille tyypillisiä piirteitä kuin tekstissä mainitut.

Uskonnoille tyypillisiä piirteitä, jotka kuuluvat kopimismiin:

- maailmankuva, kosmologia, käsitys maailmankaikkeudesta
- eettisten periaatteiden määrittäminen (vapauden, moninaisuuden, jakamisen, toisten auttamisen ja yksityisyyden korostaminen)
- moraalikäsitteet, moraalinen kompassi
- käsitys pyhästä, ajatus tietyn toiminnan pyhyydestä ja sen vaikutus toimintaan (tiedon jakaminen, muokkaaminen ja laajentaminen pyhinä tekoina)
- kopimismien synnyn liittyminen tiettyyn yhteiskunnalliseen tilanteeseen
- tiettyjen periaatteiden määrittäminen (luovuus, kopioiminen, yhteistyö ja laatu)
- palvelusta ja rituaalit (kopioimisrituaali)
- yhteisöllisyys (yhteiset kopioimisrituaalit).

Perinteisillä uskonnoilla viitataan esimerkiksi suuriin maailmanuskontoihin tai luonnonuskontoihin.

Kopimismi eroaa useimmista näistä esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- kopimismi on uskontona uusi, eikä siinä korostu uskonnon historia ja traditio
- jumalan tai jumaluuden käsite puuttuu, samoin usko yliluonnolliseen
- uskonnolliset myytit puuttuvat
- pyhien tekstien kokoelma puuttuu.

Aineistona olevasta tekstistä ei käy ilmi esimerkiksi se, liittyykö kopimismisiin symboleja, pyhiä esineitä ja paikkoja tai uskonnollisia instituutioita.

6. Kansanedustajan twiitti (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten monipuolisesti ja jäsentyneesti kokelas pohtii aineistoa 6. A luterilaisen opin ja luterilaisen etiikan kannalta.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas tuo esiin vähintään kolme olennaista näkökohtaa. Vastauksessa otetaan huomioon se, että luterilaisuuden piirissä esiintyy erilaisia näkökantoja siihen, miten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin tulisi kristillisen opetuksen pohjalta suhtautua.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas pohtii twiittiä monipuolisesti ja jäsentyneesti. Hän tuo esiin useita näkökohtia. Kokelas kiinnittää huomiota Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan ja kansanedustaja Räsäsen esittämän kannan ristiriitaan ja taustoittaa tätä pohtimalla luterilaista oppia ja luterilaista etiikkaa.

Vastaus voi sisältää esimerkiksi seuraavia näkökohtia:

- Raamattu on kristinuskon ja luterilaisen kirkon pyhä kirja ja opin perusta.
- Raamatuntulkintatapoja on monia, mm. allegorinen, fundamentalistinen ja pelastushistoriallinen.
- Luterilaisuudessa olennaista on Raamatun pelastushistoriallinen eli kristuskeskeinen lukutapa.
- Kristillisen luomisopin mukaan jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi, ja siksi hän on ainutlaatuinen ja arvokas. Ihmisen arvo ei ole sukupuoleen tai seksuaalisuuteen sidottua.
- Luterilaisen opin mukaan ihminen on perisyntin alainen ja taipuvainen tekemään syntiä.
- Kuten kristinuskossa laajemminkin, luterilaisessa kirkossa on eri näkemyksiä siitä, puhuuko Raamattu homoseksuaalisuudesta siinä merkityksessä kuin tiede sen nykyään ymmärtää.
- Kristillisessä etiikassa keskeistä on lähimmäisenrakkaus (esim. kultainen sääntö ja rakkauden kaksoiskäskey).
- Luterilaisuudessa painotetaan myös luonnollista moraalilakia, jonka mukaan jokaisella ihmisellä on uskonnollisesta suuntautumisesta riippumatta käsitys hyvästä ja pahasta.
- Luterilaisuudessa korostetaan omantunnon ja järjen käyttöä eettisissä kysymyksissä.
- Eettisissä kysymyksissä sovelletaan myös Lutherin oppia kahdesta regimentistä, hengellisestä ja maallisesta. Päivi Räsäsen tausta on viidesläisessä herätysliikkeessä, jossa korostetaan Raamatun arvovaltaa ja erehtymättömyyttä. Erityisansio on huomata, että Päivi Räsänen ei käytä twiitissään

uusinta suomenkielistä raamatunkäännöstä vuodelta 1992, vaan vuonna 1938 valmistunutta käännöstä.

Osa II: 30 pisteen tehtävät

7. Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomuus ja uskonnottomuus Suomessa (30 p.)

Tehtävä koostuu kahdesta osasta, jotka arvioidaan erikseen.

7.1. (10 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten jäsenytyneesti ja monipuolisesti kokelas analysoi uskontokuntiin kuulumattomuutta aineistojen 7. A ja 7. B pohjalta.

Hyvässä vastauksessa (5 p.) kokelas esittelee vähintään kaksi oleellista huomiota kummastakin aineistona olevasta tilastosta. Vastaus ei sisällä merkittäviä virheitä tilastojen tulkinnassa.

Kiitettävässä vastauksessa (8 p.) kokelas erittelee tilastojen pohjalta täsmällisesti ja monipuolisesti uskontokuntiin kuulumattomuutta. Vastauksessa mainitaan, kuinka suuri osuus väestöstä on uskontokuntiin kuulumattomia, ja tuodaan esiin se, että osuus on kasvanut vuosikymmenten kuluessa kaikissa ikäryhmissä. Lisäksi vastauksessa eritellään jäsenytyneesti uskontokuntiin kuulumattomuutta eri ikäryhmissä. Tilastotietojen taustalla olevien syiden oivaltavaa pohtimista pidetään lisäansiona, mutta sitä ei edellytetä korkeimpiinkaan pisteisiin.

Vastauksen kannalta keskeisiä ovat seuraavat näkökohdat:

- Uskontokuntiin kuulumattomia (väestörekisteri tai tuntematon) oli vuonna 2019 28,5 prosenttia väestöstä (yli 1,5 miljoonaa).
- Uskontokuntiin kuulumattomien osuus Suomen väestöstä on yli kymmenkertaistunut vuosina 1950–2019.
- Uskontokuntiin kuulumattomien osuus on kasvanut 2000-luvulla kaikissa ikäryhmissä.
- Uskontokuntiin kuulumattomien osuus on suurin 30–39-vuotiaiden joukossa (n. 40 prosenttia).
- Uskontokuntiin kuulumattomien osuudet ovat pienimmät yli 70-vuotiaiden (n. 14 prosenttia) ja 0–19-vuotiaiden (n. 18 prosenttia) ikäryhmissä.

7.2. (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten monipuolisesti ja oivaltavasti kokelas pohtii uskonnottomuuden määrittelyä ja siihen liittyviä haasteita.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas osoittaa ymmärtävänsä, että uskonnottomuus ja uskontokuntiin kuulumattomuus eivät ole sama asia. Vastauksessa pohditaan vähintään kahta uskonnottomuuden määrittelyyn liittyvää haastetta ja esitetään näkemys siitä, miten uskonnottomuus tulisi määritellä.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas pohtii monipuolisesti ja oivaltavasti uskonnottomuuden määrittelyyn liittyviä haasteita ja esittää perustellun näkemyksen siitä, miten uskonnottomuus tulisi määritellä. Kokelas osoittaa ymmärtävänsä, että uskonnottomuuden voi määritellä eri tavoilla ja että erilaisiin määritelmiin liittyy osin erilaisia haasteita. Vastauksessa hyödynnetään oivaltavasti tehtävään liittyvää aineistoa.

Vastaus voi sisältää esimerkiksi seuraavia näkökohtia:

- Uskonnottomuus voidaan määritellä eri tavoin. Määrittelyssä voi korostua esimerkiksi uskontokuntaan kuulumattomuus, uskonnon harjoittamattomuus, uskonnollisten käsitysten puuttuminen tai subjektiivinen identifioituminen uskonnottomaksi.
- Uskontokuntiin kuulumattomuus ei välttämättä merkitse uskonnottomuutta. Monet uskonnolliset ryhmät eivät ole rekisteröityneet uskonnolliseksi yhdyskunnaksi, vaan ne saattavat toimia esimerkiksi yhdistyksinä. Osa uskonnollisena itseään pitävistä ihmisistä ei kuulu mihinkään uskonnolliseen yhteisöön tai yhdyskuntaan. Etenkin Suomeen muuttaneiden, rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvien osuus on suhteellisen vähäinen. Uskontokuntiin kuulumattomiin kuuluu myös sellaisia, joiden uskonnollisuudessa on elementtejä monista eri uskontotraditioista.
- Uskontokuntaan kuuluvakin saattaa olla uskonnoton. Uskontokuntaan kuulumiseen voi olla muita syitä kuin uskonnollinen vakaumus.
- Tutkimusten mukaan osalla uskonnottomaksi itsensä määrittelevistä voi olla myös jokin muu katsomuksellinen identiteetti. He voivat pitää itseään esimerkiksi kristittynä, luterilaisena tai henkisyteen suuntautuneena.
- Uskonnon ja kulttuurisen taustan erottaminen toisistaan ei ole aina helppoa. Osa ihmisistä esimerkiksi luokittelee itsensä sekä kristityksi että ateistiksi. Islamilaisista maista Suomeen

muuttaneita puolestaan pidetään usein muslimeina, vaikka he eivät olisi uskonnollisesti orientoituneita.

- Monia maallisina pidettyjä katsomuksia ja orientaatioita on uskontotieteessä tarkasteltu uskonnon kaltaisina ilmiöinä, mikä hankaloittaa osaltaan uskonnottomuuden määrittelyä.

8. Uskonnolliset kertomukset (30 p.)

Tehtävä koostuu kolmesta osasta, jotka arvioidaan erikseen.

8.1. (5 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, kuinka hyvin kokelas tunnistaa eri uskontojen pyhiä kertomuksia. Oikean uskonnon nimeämisestä saa yhden pisteen ja oikean teoksen nimeämisestä kaksi pistettä. Perusteluista voi saada korkeintaan kaksi pistettä (1 p. / olennainen asia).

Aineisto 8. A liittyy kristinuskoon. Kyseessä on katkelma kristittyjen Raamatusta / Uudesta testamentista / Luukkaan evankeliumista (Luuk. 2:1–20). Vastausta voi perustella esimerkiksi seuraavasti: Kertomuksessa viitataan syntyvään lapseen Kristuksena, Vapahtajana ja Herrana. Lapsen syntymään viitataan sanalla ilosanoma (= evankeliumi). Luukkaan evankeliumin mukaan lapsi syntyi Betlehemissä. Joulukuusen latvassa oleva tähti symboloi kertomuksessa esiintyvää tähteä. Seimessä makaava lapsi esiintyy muun muassa kristillisessä taiteessa. Kertomus luetaan esimerkiksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jouluaaton hartaudessa.

Aineistoissa 8. A ja 8. B on yhteisiä piirteitä, jotka eivät yksin osoita, mihin uskontoon tai pyhään kirjaan kertomus liittyy. Vain näitä piirteitä mainitsemalla tehtävästä ei voi saada täysiä pisteitä.

8.2. (5 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, kuinka hyvin kokelas tunnistaa eri uskontojen pyhiä kertomuksia. Oikean uskonnon nimeämisestä saa yhden pisteen ja oikean teoksen nimeämisestä kaksi pistettä. Perusteluista voi saada korkeintaan kaksi pistettä (1 p. / olennainen asia).

Aineisto 8. B liittyy islamiin. Kyseessä on katkelma Koraanista / Marian suurasta (Marian suura 16–40). Vastausta voi perustella esimerkiksi seuraavasti: Jeesukseen viitataan sanalla profeetta. Kertomuksessa kiistetään, että Jeesus on Jumalan lapsi. Marian suuran mukaan Jeesus syntyi ”kaukaisessa paikassa” ja puhui vastasyntyneenä. Jumalaan viitataan nimellä Armollinen. Sana ”Kirja” viittaa Koraaniin.

Aineistoissa 8. A ja 8. B on yhteisiä piirteitä, jotka eivät yksin osoita, mihin uskontoon tai pyhään kirjaan kertomus liittyy. Vain näitä piirteitä mainitsemalla tehtävästä ei voi saada täysiä pisteitä.

8.3. (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, kuinka monipuolisesti ja jäsentyneesti kokelas vertailee tekstikatkelmien ja niissä kuvattujen tapahtumien merkitystä ja tulkintaa kristinuskossa ja islamissa.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas vertailee tekstikatkelmien ja niissä kuvattujen tapahtumien merkitystä ja tulkintaa kristinuskossa ja islamissa kahdesta näkökulmasta. Kokelas tuo esille sen, että Jeesuksen rooli ymmärretään eri tavalla kristinuskossa ja islamissa.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas vertailee tekstikatkelmien ja niissä kuvattujen tapahtumien merkitystä ja tulkintaa kristinuskossa ja islamissa jäsentyneesti useasta näkökulmasta.

Kokelas voi vertailla tekstikatkelmien ja niissä kuvattujen tapahtumien merkitystä ja tulkintaa esimerkiksi seuraavista näkökulmista:

- Jeesus on kristinuskon keskeisin henkilö, ihmiseksi syntynyt Jumala, josta Vanhan testamentin profeetat ennustivat. Islamissa Jeesus on yksi profeetta profeettojen ketjussa, viimeinen profeetta ennen Mohammadia (Muhammed). Marian suurassa Jeesuksen viisautta tulee esille jo vauvana.
- Jeesuksen neitseellinen syntymä mainitaan Marian suurassa, mutta se ei ole peruste sille, että Jeesus on Jumalan poika kuten kristinuskossa.
- Luukkaan evankeliumin mukaan Jeesus on Daavidin sukua ja hänen isänsä on Joosef. Juutalaiset odottivat messiaan syntyvän Daavidin sukuun. Koraani ei osoita kiinnostusta Jeesuksen isänpuoleiseen sukuun eikä Jeesuksen rooliin messiaana.
- Jumalan pojan synnyttäjänä Marialla on erityinen asema kristinuskossa. Erityisesti katolisessa ja ortodoksisessa kirkossa Mariaa rukoillaan pyhimyksenä tai pyhänä. Maria on ainoa nainen, jonka mukaan kokonainen Koraanin suura on nimetty.
- Jeesuksen syntymästä ja lapsuudesta kerrotaan Raamatossa vain vähän, ja siksi Luukkaan evankeliumi on tärkeä lähde. Islamin näkökulmasta Koraani ei kumoa kristityille annettua ilmoitusta vaan korjaa sitä. Marian suuraa voidaan pitää tästä yhtenä esimerkkinä.
- Kertomus Jeesuksen syntymästä on tapana lukea jouluna kodeissa ja jumalanpalveluksissa. Kertomuksessa esiintyvät henkilöt, tavarat ja paikat näkyvät esimerkiksi joulukoristeissa. Joulu on yksi kirkkovuoden merkittävimmistä juhlista kristinuskossa. Marian suuralla ei ole keskeistä asemaa islamilaisissa juhlissa tai rituaaleissa.

9. Uskontoihin kohdistuva vaino (30 p.)

Tehtävä koostuu kahdesta osasta, jotka arvioidaan erikseen.

9.1. (20 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten jäsenyneesti ja monipuolisesti kokelas erittelee uskontoihin ja niiden harjoittajiin kohdistuvan vainon syitä ja muotoja nykypäivän maailmassa.

Hyvässä vastauksessa (10 p.) kokelas esittelee vähintään kolme syytä vainoon ja kuvailee vähintään kolmea vainon muotoa. Hyvään vastaukseen riittää aineistoissa mainittujen juutalaisuuden ja kristinuskon esimerkkien jäsentynyt käsittely; pelkkä esimerkkien nimeäminen ei riitä.

Kiitettävässä vastauksessa (16 p.) kokelas erittelee jäsenyneesti ja monipuolisesti vainon syitä ja muotoja. Kiitettävässä vastauksessa edellytetään esimerkkejä myös muista uskonnoista kuin vain aineistoissa käsitellyistä juutalaisuudesta ja kristinuskosta tai vaihtoehtoisesti juutalaisiin ja kristittyihin liittyvän vainon ansiokasta käsittelyä myös muiden kuin aineistoissa mainittujen esimerkkien avulla. Vastauksen edellytetään keskittyvän vainon muotojen osalta nykypäivään, mutta syitä on käsiteltävä myös historiallisesta näkökulmasta.

Syitä vainoihin ovat esimerkiksi seuraavat:

- vierasviha, jonka kohteena ovat myös uskonnolliset vähemmistöt (esim. lisääntyneen maahanmuuton myötä voimistunut muslimeihin kohdistuva vihamielisyys monissa Euroopan maissa)
- etninen vaino, joka kohdistuu uskonnoltaan vähemmistöasemassa olevaan ryhmään (esim. rohingyojen vainoa Myanmarissa ja juutalaisiin kohdistuvaa vainoa voi tarkastella tästä näkökulmasta)
- aluepolitiikkaan ja vallankäyttöön liittyvät tekijät, jotka kytkeytyvät myös uskontoihin (esim. Palestiinan ja Jerusalemin tilanne taustoineen tai Tiibetin buddhalaisiin kohdistuva vaino Kiinan hallitsemassa Tiibetissä ja dalai-laman johtaman pakolaishallituksen asema)
- kansalliseen yhtenäisyyteen vetoaminen (esim. kristinuskon näkeminen uhkana valtion yhtenäisyydelle Kiinassa tai hindunationalistinen ajattelu, jossa islam nähdään uhkana olemukseltaan hindulaiselle Intialle)
- uskonnollinen tai poliittinen ääriajattelu (esim. äärioikeistolainen ajattelu, johon voi liittyä juutalais- ja islamvastaisuutta, ääriivasemmistolainen tai ääri-islamilainen ajattelu, johon voi liittyä Palestiina-

kysymykseen kytkeytyvää juutalaisvastaisuutta, tai ääri-islamilaista ajattelua, johon kytkeytyy esim. koptikristittyjen vaino Egyptissä)

- historialtaan pitkä antisemitistinen ajattelu, jota esiintyy nykyään esimerkiksi äärioikeistossa, ääri-islamismissa ja islamin ääri-ajattelussa.

Vainojen muotoja ovat esimerkiksi seuraavat:

- vihamieliset kommentit ja muu väkivalta uskonnollisia symboleja tai uskonnollista vaatetusta käyttäviä kohtaan
- omaisuuden rikkominen ja tuhoaminen, esim. hyökkäykset uskontojen pyhiin paikkoihin tai kokoontumistiloihin
- uskonnonharjoittamisen estäminen, kuten uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsyn estäminen, tilaisuuksien keskeyttäminen tai niiden häiritseminen, kokoontumistilojen sulkeminen
- tiettyä ryhmää leimaava vaalimainonta, propaganda ja vihapuhe
- uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistuneiden rankaiseminen, esim. pidätykset, tuomiot, vaatimus allekirjoittaa uskon kieltäviä tunnustuksia
- syrjinnän muodot, esim. syrjintä koulutuksessa, työelämässä ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

9.2. (10 p.)

Vastauksessa arvioidaan sitä, miten monipuolisesti ja oivaltavasti kokelas pohtii keinoja ehkäistä uskontoihin ja niiden kannattajiin kohdistuvaa syrjintää ja vainoa.

Hyvässä vastauksessa (5 p.) kokelas esittelee pintapuolisesti vähintään kahta keinoa ehkäistä uskontoon liittyvää syrjintää ja vainoa tai hän käsittelee yhtä keinoa syvällisesti. Ehkäisyä voi käsitellä joko aineistoissa mainittujen tai muiden uskontojen näkökulmasta.

Kiitettävässä vastauksessa (8 p.) kokelas esittelee monipuolisesti ja oivaltavasti useita keinoja ehkäistä uskontoon liittyvää syrjintää ja vainoa.

Kokelas voi vastauksessaan pohtia esimerkiksi seuraavia näkökulmia:

- poliittinen päätöksenteko, lainsäädäntö
- uskonnollisten ja poliittisten kiistojen erottaminen toisistaan
- uskonnonvapauden ja sananvapauden korostaminen ja puolustaminen

- lasten ja nuorten kasvatus ja koulutus, asiallisen tiedon lisääminen
- ennakkoluulojen murtaminen, stereotyyppien tiedostaminen ja pohtiminen, väärän tiedon oikaiseminen
- vihapuheeseen puuttuminen
- vuoropuhelun rakentaminen ja ylläpitäminen sekä paikallisten toimijoiden että uskonnollisten johtajien tasolla
- uskonnollisten johtajien merkitys toisiin uskontoihin kohdistuvissa asenteissa.